List 51. **NOVICE** Tečaj XXV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 18. decembra 1867.

Gospodarske stvari.

Kaj prav za prav je bolezen svilnih črvičev?

(Konec.)

Da nekoliko razjasnimo naturo teh zajednic (parasitov), ki se zaredé v životu svilnih gosenic, kažemo na druge zajednice (parasite), ki se zaredé na životu človeškem, živalskem in rastlinskem, in to so uší; se vé, da uší so zunaj na životu in so tudi drugač vstvarjene, veliko veliko veče itd.; al dali smo le ta izgled, da svilorejcem nekoliko pojasnimo zajednice, ki se zarejajo v životu gosenčinem in so tako majhni okrogli mehurčki, da se z očesom samim ne vidijo. — Da pa to, da se živali zaredijo tudi v životu druzih gosenic, ni nikakoršno čudo, to nam kažejo črvički ose goseničarice (Schlupfwespenlarven), kterih po 100 in 100 živí v životu naših navadnih gosenic.

Zajednice svilnih gosenic lazijo v životu gosenčinem iz organa v organ in se vrinejo v nje, one (babice) ravno tako kakor oni. Kako pa se zaredé te zajednice, ali da odzunaj pridejo v život, tega dozdaj še nihče ne vé, pa tudi to se ne vé, ali gosenice tudi zunaj života gosenčinega morejo živeti.

Ker tedaj vsega tega ne vemo, kako in odkod se pričnó te zajednice, ali je listje murbovo krivo, ali slabi zrak v stanicah itd., tedaj tudi nobenega gotovega pomočka ne vemo, kako bi se v okom prišlo temu mrčesu.

Al to vemo, da zdrava gosenica od bolne, to je, sè zajednicami okužene gosenice more nalesti to bolezen. In ker to vemo, zato svetuje profesor Haberlandt to-le:

1. Da blizo zdravih svilnih gosenic ne trpimo nikoli bolnih ali boleznisumljivih;
2. da brž ob pravem času vržemo proč take gosenice, ki zaostajajo v rasti in se kažejo bolehne;
3. da po vsaki izreji prav skrbno očedimo vse stanice, kjer imamo gosenice, in da osnažimo vse pletenice in vse priprave;
4. da si za rejo izberemo popolnoma zdravo zalego, to je, da si za rejo obdržimo samo čisto zdrave gosenice in metulje, in zavržemo vse, kar koli je kaj sumljivega. Le take gosenice naj se izberó za seme, ki so se prve zapredle in ki so hitro in čvrsto izdelale svoje mešičke (kokone). Sploh je, da bo reja srečna, gledati na to, da se kolikor mogoče, zgodaj — do srede majnika — začnó črviči valiti iz semena.

Varujte tiče!

Dobrovoljna beseda ob zimskem času.

Huda zima je nastopila in še utegne huja priti, ako se ozremo po druzih deželah in vidimo, kako na debelo leží snega povsod.

Takrat pa, ko ves svet pokriva belo odejo, iz ktere le molijo mrtve rogovile drevja, pridejo tiči v veliko stisko, da ne najdejo nikjer živeža in morajo glada cepati, ako se jih ne usmili človek.

Čudna in nehvaležna stvar je vendar človek! Psu in mačku vrže kost, ko vidi, da sta lačna, — kokošom, ki jih ima v kurniku ali na dvorišču, dá zobati, — in vsaki drugi hišni živali dá jesti — le ubozih tičev, ki so tudi njegovi veliki dobrotniki, se ne usmili, ko vidi, da jih huda zima žuga pokončati. Tisti živalci, ki mu z drevja obira požrešne gosenice, da mu ne pokončajo sadja, — ki črve pobira z druzih rastlin, da jih ta mrčes ne vniči, — ki mu spomladi in poleti pod milim nebom poje in delo lajša, — ktero loví, da jo prodaja meščanom za pečenke in si ž njo marsikak goldinarček vlovi — le ta koristna živalca ne najde usmiljenja pri njem, kadar je v zadregi za živež!

Duhovni gospodje, učitelji, župani in sploh vsi veljavni možaki pogovorite se in podučite ljudí, da je dolžnost naša, da skrbimo za svoje dobrotnike, kadar jih huda zima žuga moriti, ker so enaki pogorelcem, kterim je vse pogorelo, da nimajo nič, česar bi vžili. Al ne bodite samo milosrčni v besedi do svojih sosedov, — kažite milosrčnost do milovanja vrednih tičkov tudi z lastnim dobrim izgledom. Dajte jim kaj zobati, vzemite jih pod streho! Posnemajmo Švajcarje, ki okoli Božiča, ko je tičicam najhuji čas, pred vsako hišo natrosijo nekoliko zrnja, drobtinic itd., da se napasejo gladni tički. Mi koljemo prešiče, delamo klobase in orehove potice, jemo jabelka in hruške, pa nič nam ni mar za živalce, ki so nam ravno obvarovale orehe, jabelka in hruške!

Gosp. Schollmajer nam je v sestavku, v kterem sploh popisuje korist tičev, po posnetih mnozih skušnjah razložil, da nekdaj, ko tičev človek ni še tako pokončaval kakor dandanes, se je na eno miljo zemlje po dolgem in širokem štelo vsako spomlad 10.000 gnjezd, v vsacem gnjezdu po 4 mladičev, in da že mlad tiček na dan povžije 15 gosenic, stari pa 60, to iznese na dan 120 gosenic. Poštevajmo zdaj 120 z 10.000, in dobimo znesek od 1 milijona in 200.000 gosenic, ki jih ti tiči požró na en dan, po takem en mesec 36 milijonov.

Ako bi teh 36 milijonov gosenic na eni milji ne pokončali tiči, snedle bi gosenice drevesom in drugim rastlinam vse to, kar nam v jeseni daje sad.

Ali si po vsem tem ni človek sam sebi največi

sovražnik, ako brez pameti pokončuje tiče ali ne odvrača od njih nadlog, ki jim jih huda zima naključi.

Zato usmilimo se svojih velikih dobrotnikov — in usmilimo se jih ravno zdaj ob hudi zimi!

Fantiča, ki nam je kako jabelko ali hruško vkradel iz vrta, lovimo in tepemo, — in vendar smo mi sami najhuje šibe vredni, da si ne ohranimo tičev, ki varujejo na stotine mernikov sadja!

Premišljevanja prostega kmeta.

Kdor današnji dan po naključbi v kako ljubljansko kavarnico zaide, da se sè skledico kave ogreje, vidi po mizah ležati časnike s prečudnimi podobami. Če tudi nemščine ne razume, podobe mu že kažejo, da se na smeh stavljajo duhovni. Tak časnik, ki je meni unidan v roke prišel, imel je na čelu podobo petelina, ki poje „kikeriki“, in po tem, mi je kavarnar rekel, se imenuje ta norčav list „Kikiriki.“ Kaj si vendar srboriti Nemec vsega ne iznajde! — pravijo, da je to tista ura, ki se jej kultura nemška pravi. Pojdi rakom žvižgat taka kultura!

Duhovski stan je nam kmetom častitljiv stan, in mi kmetje, ktere nas taki urarji, kakor je „Kikeriki“, tudi tako zaničujejo kakor duhovne, se moramo za-nje potegniti in Kikirikitniku naravnost reči: kdor duhovne zaničuje in kmeta zatira, ta si sam svojo srečo podira.

V prvih Mojzesovih bukvah, ako se ne motim, se bere, da precej prva dva sinova Adamovih otrok sta bila že kmetovalca in darovalca, ki sta zemljo obdelovala, živino redila in Bogu v čast in hvalo od svojih pridelkov darovala. Toraj mislim, da ne rečem preveč, ako pravim, da je kmetijstvo in duhovstvo podlaga vsemu druzemu. S tem pa ne rečem, da bi tudi drugi stanovi ne bili v društvu človeškem potrebni, ampak le to rečem, da kar je duša človeškemu telesu da živimo, in pljuča da dihamo, to je, duhovstvo in kmetijstvo na zemlji.

In vendar se ta dva stanova zdaj najbolj zaničujeta in zatirujeta od tacih, ki nočejo vedeti, kdo jim za dušno hrano skrbi, in kdo telesni kruh prideljuje. Enaki se mi zdijo onim živalim, ki pod dobom želod pobirajo, pa ne pogledajo kvišku, od kod da jim doli pada. — Lep izgled, koliko je spoštovanja vredno kmetijstvo, je pokazal francozki kralj Ludevik XII., ko je enkrat mlad plemenič izmed kraljevih služabnikov iz zgolj oholosti kmetiču zažugal, da ga bo tepsti dal. Ko modri kralj to izvé, hitro ukaže, da se plemeniču pri obedu ne dá več košček kruha. Ko mladi plemenič pride k obedu, mu sicer prinesó jedíla, al kruha nič. To se mu je za malo zdelo. Brž pokliče strežaja, naj mu prinese tudi kruha; al strežaj ga ne vboga. Na to se plemenič kralju pritoži rekoč: Milostljivi kralj, druga jedila mi dajejo, al kruha nič, brez njega pa ne morem biti. Na to mu kralj odgovorí: Za tega voljo spoštuj kmeta, in ne ravnaj trdo ž njim, marveč blagoslovi tiste ljudí, ki ti kruh prideljuje v potu svojega obraza. In plemenič se je spokoril. Morebiti se tudi še „Kikeriki“!

M. Ilovar.

Narodopisne stvarí.

Nov dokaz, da so starodavni Panoni bili Slovani.

Spisal Dav. Trstenjak

(Konec.)

Po citatih iz starih pisateljev pri Dufresne-tu (vox: camus) je kamuš bilo pivo iz ječmena, kteremu so se še nektere rečí primešale, da se je penilo in šumelo (moussiralo). Srbi so ohranili besede: komovača, komovica za: lora, usta, Treberbranntwein, in komina so iztiščane mehenice.

Ako bi se mi razlaga besede *καμος* iz korenike: kam, vreti, pariti, brühen, podrla, še imamo v srbščini žive besede: komati, manu trudere, komiti, cortice solvere, grana eximere. Tako bi bil *καμος* pijača iz komanega ali komljenega žita — ječmena ali bara, primeri: tolkla, tolkovec, pijača iz tolčenih jabelk ali hrušek.

Po tolčenji, komanji so tudi drugi narodi imenovali pivo. Tako piše Collumela (XII, 39) o pijači brisa: „vinaceos calcare, adjecto recentissimo musto, quod ex aliis uvis factum fuerit, quas per triduum insolaveris. Tum permiscere, et subactam brisam praeto subjicere“; — po njem se uva calcanda veli: brisa, in Persij tolmači brisare = concalcare. Keltiškoromanski narodi pa poznajo: bris, brisse, briz v pomenu: frangere, conterrere, concalcare primeri slovenski: brsati.

To isto pomenja: ol, sicera, ruski: olovina, Treber, latvijski alus, anglosaks. eal, novoslov. ol, vol. Prvotni pomen korenike ol je gotovo oni, kakor v gršk. *ὀλῶ*, *ὀλιζω*, verderben, vernichten, zerstossen, zerschlagen, zato: *ὀλε-τηρ ὀλεσηνορ* Männerschläger, Männertödter, *ὀλαι, ὀλή* (*κριθαί*) zerstossene, geschrottene Gerstenkörner. Srbščina pozná še ološ = krš vom Wasser abgebrochenes Reisig, oluja, procella, toraj: *τὸ* conterrens, frangens, brez dvombe tudi iz te korenike: olovo, plumbum, das schrottbare, zerbrechbare Metall.

Razun kamoša so starodavni Panoni po Athenaeu (XI. 63) si delali tudi pijačo iz bara „*ἀπο κεγχρου*“ in jo imenovali: *παραβιην*, toraj parovio, parovino, parenko — palenko, žganico — ustum vinum, Brandwein; vendar je utegnil tudi Grk besedo slabo zapisati, in tako je mogoče, da so jo naravnost imenovali po žitu, iz kterega je bila napravljena: baravio, barovino, barovec, Fenchelbranntwein, Fencheltrank. S slov. bar, ber je sorodno-anglosaks. beor, staronordiško: bior, goth. baris, ječmen, zato nemški bier, pivo, cerevisia = ječmenovec, Gerstentrank. Vjema se z besedami: bar, ber, baris, beor, novonemški beere (Erdbeere); primeri jag-oda, Beere in jag-le, jeg-le, proso, prosena kaša itd.

Pa zakaj smo tako globoko segali, saj nam je naš častivredni Gutsmann za pivo zapisal besedo kam-ba, in kam-va, Steinbier? Samo za tega voljo, da naši jezikoslovci ne bi mislili, da se kamba ima izpeljevati iz kamen, lapis.

Razun bistrih konjev, kteri so divji živeli in divji se plodili po travnatih planjavah panonskih, so še v Panonii bili posebni divji biki domá, kterim so Panoni rekli bonasi. „Tradunt in Pannonia feram, quae Bonasus vocetur, equina juba, caetera tauro similem, cornibus ita in se flexis, ut non sint utilia pugnae, quapropter fuga sibi auxiliari reddentem in ea fimum, interdum et tria jugerum longitudine, cujus contactus sequentes ut ignis aliquis amburat (Plin. 8, 15.). Ti biki so toraj spuščali, ko so jih preganjali, dosti govna — gnoja, in utegnili po tej neugodni lastnosti dobiti ime: bonas ali bonaš, bos fimans, ker buna, bunina pri Jugoslovanih še sedaj pomenja: stercus, fimus (Vuk), bunišče = gnojišče (Belostenec). Pa bana, bona tudi pomenja močvirno*) (zato imena močvirnih kra-

*) Lužiškosrbski in slovaški: banj, bonj, grasreiche Waldhuttung. Že učeni Hahn je opazil: „Wald und Sumpf sind correlate Begriffe“ (Alban. Stud.) primeri sansk. vana, aqua et sylva, bavarskonemški wanne, fliessendes Wasser. Pis.

jev: Banja loka na Kranjskem, Štajarskem in Bosanskem, Benatki, imena vesí v močvirnem svetu na Kranjskem, Štajarskem in Češkem); tedaj bonas utegne tudi pomenjati žival, ktera v banah, bonah — močvirnah rada stanuje, in ta je: bivol, kterih je še sedaj v nekdanji Panonii obilo, posebno v močvirnah blatenskega jezera. Tudi v sansk. pomenja kašara močvirno pa bivola v ruskih narečjih: kaserik (Dál) bik, bivol.

Znamenito je, da je Corneli Schreveli v svojem „Lexicon graecolatinum“ August. Vindel. 1796 str. 152. besedo *βονασος* prestavil v „animal sylvaticum, bovini generis“, in zares utegne tudi bonas to pomenjati, ker smo slišali, da bon, bonj znamenuje sylva in lacus. Jambrešič ima v svojem besednjaku in sicer v latinskem oddelu: bŏnāsa (vide: perdix) škoda, da vira ne imenuje, pri kterem latinskem pisatelji je našel to besedo. Perdix pa ne pomenja samo jerebice, temuč tudi: fiscedula, accia, sluka, šnef, perdix rustica. Ta ptica pa, kakor je znano, rada v bonah — mužah, močvirnah živí, toraj bonasa pomenja: močvirnsko, lužno ptico, Sumpfvogel, in beseda je gotovo od slovenskih Noričanov ali pa Panonov prišla v latinščino. Kdor je blizo večih bibliotek, naj se potrudi, da poišče, kteri latinski pisatelj ima bonasa = perdix, accia.

Zgodovina, način politične uredbe, znamenovanje političnega glavarja, način življenja, imena in kroj obleke, podoba pokrival, imena pijače, imena živali — vse pričuje, da junaški in bistroumni Panoni so bili Slovani.*)

Resnica je toraj, kar je že stari Boguchowl, poljski letopisec (umrl 1253. leta) pisal: „Scribitur in antiquissimis codicibus, quod Panonia sit mater et origo omnium slavonicarum nationum.“

Slovansko slovstvo.

* *„Slavjanski Jug“* — je naslov novemu beletrističnemu časniku, kteri bode izhajal vsaki mesec enkrat in kteremu je vrednik in izdajatelj Gjuro Klarić v Karlovcu. Prvi zvezek te podučno-zabavne knjige je že prišel na svitlo, je velikosti „Novic“ in obsega na 36 straneh sledeče: „Slavjanski jug“, uvodna pesem; „Kmet“, roman po L. Mühlbachovi od Ljubice H.....va (začetek); „Mihael Miloš Obrenović III. knez srbski“ životopis (pisan s cirilico) s sliko; „Srbija od kosovske bitke pa do danas“ od Milodara Vukića; „Josip Juri Strossmajer“, životopis s podobo; „Belolaska“, izvirna (slovenska) novelica od Ljud. Tomšiča; „dr. Janez Bleiweis (slovenski) životopis s podobo, spisal L. Viniški; „Trojednica“, melodrama od G. Klarića; povestne slike: 1. Dolazak Hrvata u današnju našu domovinu“ s podobo; „Supruga nesrečnika“, povest od Marije žl. Roskovske (začetek); „Slike iz jugoslavjanskoga naroda: 1. Hrvatske nošnje s podobo; Karlovec, slika s popisom; „Pjesništvo: Umjetne pjesme: „S krvi raste rodu spas!“ (Budnica od G. Klarića); „Kosovu“ od M. Pavića; „Na noge!“ (slovenski) sonet od Mir. Turka; narodne pjesme: Bog brani ljepotu; Ljuta kletva; Tri golobice (slovenski); Razgled po Jugoslaviji: Karlovec, zemljepisna črtica s podobami: mesta Karlovca, grada Dubrovca in prvega hrvaškega mlina na Korani blizo Karlovca. Konča se prvi vezek z različnimi naznanili iz književnosti in umetnosti srbsko-hrvaško-slovenske.

Kakor že to kaže, nimamo Jugoslovani enakega lista in vsaki bralec se bode lahko prepričal, da je to rodoljubno podvzetje velike hvale vredno, ter da vstreza Hrvatom, Srbom in Slovencem, ker beró se spisi v srbohrvaškem in slovenskem jeziku. Prvi zvezek nam kaže, da se je vrednik vrlo potrudil, bralcem in bralkam ponuditi v maternem jeziku to, kar so do zdaj mogli le v drugih jezikih najti. Pomnožila se bo toraj tudi na tem polju naša literatura. Da se bo pa to delo zdržalo, da se bode ta list lahko meril z enakimi v ptujih jezikih pisanimi listi, da bode svojim namenom mogel zadostiti, treba je, da ga tudi naš narod zdatno podpira. Priporočamo toraj ta izvrstni list prav gorko in ne dvomimo, da si bo z odličnimi spisi in obilnimi podobami kmalu privabil mnogo naročnikov in si pridobil prijateljev tudi pri nas. — Razdajal se bode „Slavjanski jug“ le naročnikom zvezek po 50 kr. Vsak naročnik dobí z vsakim vezkom brez plačila še posebej tri slike, na leto tedaj okoli trideset slik slavnih možakov in visocih dostajanstvenikov iz jugoslovanskega naroda, ktere se bodo vvrstevale v to knjigo. Naročí se pri odpravništvu „Slav. juga“ v Karlovcu in tudi pri vredništvu „Novic.“ Naročnina se plača ali naprej za več mesecev, ali pa, kedar se prejme zvezek.

* *Jezičnik* ali *pomenki o slovenskem pisanji.* Spisal J. Marn. V. leto. V Ljubljani natisnil in založil J. Rudolf Milic.

Jezičniki sicer niso priljubljeni svetu; al tega „Jezičnika“ so „Novice“ še vsako leto hvalile, in tako, in to prav po pravici, hvalijo tudi tega, ki je s 5. tečajem zagledal beli dan. 5. zvezek pa še veliko več druzega blagá obsega, kakor mu je na čelo napisano, kajti jezikoslovnega tudi mnogo zgodovinske, narodopisne tvarine itd. V obče je ta 5. tečaj tako bogat mnogovrstnih rečí, ki so vsakemu omikanemu Slovencu vedeti potrebne, da z dobro vestjo moremo reči: Rojaci, le kar brž sezite po „Jezičniku“, ki obsega lepih 5 pôl pa veljá le 50 nov. krajc.

* Dva nova časnika imamo naznaniti, ki začneta izhajati po novem letu in utegneta zanimiva biti tudi avstrijskim Slovanom: eden francozki v Benetkah, drugi nemški na Dunaji. Unemu bode ime „Revue Orientale“ pod vredništvom g. Lud. Rigondaud-a, kterega je, kakor je našim bralcem znano, magjarska sila na Hrvaškem zeló preganjala. Glavna naloga temu časniku bode ozir na Slovane na Turškem, kjer se utegnejo prihodnje leto rešiti važna vprašanja in se velike rečí goditi. Cena temu časniku, ki bode tudi obdelaval slovstvo, znanstvo, lepoznanstvo itd. Slovanov avstrijskih in druzih narodov, bode za celo leto 36 frankov, za pol leta 18 frankov; naročila se pošiljajo v Benetke na vredništvo „Revue orientale“ (Sestiere S. Marco a S. Gallo Corte S. Giorgio). — Drug časnik bode kot tedenik izhajal na Dunaji pod naslovom: „Der Osten“ pod vredništvom gosp. H. Bresnitz-a, ki hoče biti organ vsem narodom avstrijskim, ki stojé zunaj nemško-magjarskega dvalizma, tedaj zastopati tudi interese slovanske, ozirati se na njih slovstvo itd.

Krajepisne stvarí.

Na poletnem sprehodu

iz Londona v Avstrijo in nazaj.

Prememba mika in vzlasti velikomeščani radi poletne dôbe izfrfrajo iz svojih gnjezd, ki se jih čez zimo naveličajo.

*

*) Kdor hoče še druzih dokazov za to, da so Panoni bili Slovani, naj prebira razun mojih spisov: Timona: Im. Hung. Bielowski Monum. hist. Polon. I. 338. 553. 889. Čevapovič: Recensio, str. 54. 259. 375; časopis: Slovesnost, leta 1863. članek: Starožitnost Slovanov. Pis.

Kdor meseca julija v London pride, vidi, kako se tice preselivke na pot zbirajo in v trumah na vse strani svetá odletujejo, obojega spôla, stari in mladi, zdravi in bolehni, veseli in čmerni, učenjaki in bedaki: eto ti tovaršije, kakoršne ti je drago!

Pridružil sem se neki taki trumi tudi jaz in se nekega jutra iz Londona v Dover odpeljal in tukaj stopil na parobrod v Calais namenjen. Ta angležki kanal med Dover-om in Calais-em je prav anglešk purgatori na tej ne celó dve uri dolgi morski poti. Si ti, dragi striček, videl poprej one krasotice in te-le kokêtne „frajlice“, kako glasne in predrzne so bile na suhem, ali kadar si jih v Londonu v kakem parku videl, kako so bile ošabne, kako so nos vihale in ustnice robile, ako si jim v obraz pogledal, — pa poglej jih zdaj v tem purgatoriji, glej jih, kako so krotke, kako ponižne, kako „zgrevane.“ Da! v tem prizoru vem, da se tvoje srce mora omečiti, — da se ti te uboge dušice smilijo, da jim na pomoč pritečeš in jim z veliko galanterijo nadloge njih polajšaš. Tako prideš v Calais, in tukaj, ako si rad galantom in postrežen, ponudi se ti zopet mnogo prilike za to; mnogo tvojih klientic na morji stopilo je prvokrat na ptujo zemljo — na kontinent — in opazile so, da se tù drug jezik govorí, in da ni ves svet angležk, kakor so ti dobri ljudje domá mislili, prav podobni našim nemškutarjem, ki pa mislijo, da ves svet je pogača nemška. Kaj češ tedaj! tolmači jim neznano besedo in dobil boš zato poln pehar prijaznih „thank you sir.“

Iz Calais-a je treba brž oditi z brzovlakom in potem, ko si po štiri- ali petkrat na Francozkem in Belgijskem voze menjati moral (kar je presneto sitno), prideš čez krasna polja mimo lepih sadnikov in prijaznih vesí v snažno mesto Brussel.

Glavno to mesto Belgije je vredno, da si ga ogledaš in nekoliko dni ondi mudiš, kajti mnogo lepega tam nahajaš, česar po mnogo druzih mestih pogrešaš, posebno snažnost na ulicah in povsodi.

Iz Brussel-na pa greš naravnost na toliko slavljeni Ren, samo da se med tem še malo v Litihu in Cahah (Aachen-u) pomudiš. Ustaviš se v Kolonji (Köln-u) pa ne zato, ker se pravi, da so ondi nekašni trije kralji in še neka druga takošna roba, temoč ker je prijetno mesto s krasno okolico. Od tod pa se pelješ dalje po Renu naprej do Mainc-a; tukaj hipoma pozabiš na ves dim, meglo in ogleni prah, v kterem si v Londonu dihal. Ren (Rhein) z obema obalama srce ti razveseljuje tako, da moraš občudovati krasoto narave, pa marljivost in dela človeška; Ren je najlepši del Nemčije. V Maincu se ne mudi; tù zdaj nič druzega znamenitega nimaš, nego trdnjavno zidovje ter napuhnjene vojake pruske.

Ko se peljaš po brzovlaku naprej in se ti že ne mrzi po mestnem zidovji ogledovati se, postaneš za malo časa v Würzburg-u, Nürenberg-u, Avgsburg-u in se vé da tudi v Mnihovem (München); pa tudi to mesto z vsemi umetnostnimi zakladi si v malo dnevih lahko ogledaš, da potem naravnost v Avstrijo podirjaš.

Prva postaja in početek najnega opazovanja na Avstrijskem je mesto Salcburg, od kodar ideva v Ischel. A kaj človek, ki je delj časa bival na ptujem, občuti stopivši na tej meji v Avstrijo? Prvo opravilo ti je, da menjaš si denar, in kakošna je ta prememba! Za zlato in srebro dobiš le zamazanih cap, posebno avstrijske desetičice so nekak „unicum“, polne šmira in maščobe, včasi tako, da se človeku gabi takošne stvarí seboj nositi, posebno ako si jih nehoté za nekoliko forintov nabere. Al ptujec je v Avstrii z denarjem zmirom na dobičku, ker se mu na sto goldinarjev po 25 gold. nagrade našteje (menda zato, da v Avstrijo pride); lahko je sreči ali nesreči hvaležen.

Pa zdaj, stric, ogledi Salcburg. Se ti line dopada to staro škofovsko mesto? Se vé da se mi, in to zeló, in kako krasna je okolica za sprehode, „nota bene“, kedar — ne dežuje. Brez dežja pa je Salcburg malokdaj. Al, ker si velik materijalist, rekel bodeš, vse je dobro in lepo, da je Salcburg le tudi tako dobro oskrbljen z materijalnimi in obrtniškimi napravami, kakor je z duševnimi cerkvenimi, potem pa bi še lepši bil; poleg 7 kloštrov, 13 cerkev, koliko pa ima fabrik? Ne zameri tacega vprašanja materijalnemu Angležu!

Al človeka prišedšega kamor si bodi morajo gotovo najpoprej ljudje zanimivati. Tujec gotovo ne najde nikdar tako zanimivih človeških eksemplarov, kakor jih pričenši v Salcburgu, potem še naprej v gornji Avstrii in gornji Štajarski nahaja. Škoda, da se ni teh groznih krofačev nekoliko v parižko izložbo poslalo, saj takošni krofi bi bili narodom zapadne Evrope toliko zanimivi, kakor bi mogli biti oni „hommes à queue“, ktere je staroznani potovalec Marco Paolo na otoku Formosa blizo Čine videl. Ne menim pa nikako s tem, te ljudí zasmehovati, saj tako nesrečo vsakdo le pomiluje, izvzemši gornje Štajarce, ki so na svoje krofe najbolj ponosni; al misliti bi bilo, vkljub temu, da sta voda in gorsko življenje te nadloge kriva, kako bi se ta nesreča saj pomanjšala, ako se že celó odpraviti ne more. Po teh krofastih pokrajinah, da tako rečem, se res malo lepih ljudí nahaja, in kakošen je njihov jezik! Ta se je pač prav po ljudéh navdal, kakor je že naravno. Naletel sem na ljudí, kterih nemščino sem mnogo teže umel, kakor holsteinski „platdeutsch“ ali v Belgii Flamone in Valone ali Holandeze. Nemškutarske šolobarde, ki nam Slovencem očitajo, da Kranjec ne razume Štajarcev, Štajarci ne Primorcev itd., bi sem-le poslal, da bi slišali to „nemško špraho“!

(Dalje prihodnjič.)

Zabavno berílo.

Originali iz domačega življenja.

Druga vrsta.

I. Slovenski Nikodem.

Spisal dr. V. Zarnik.

(Dalje.)

Sv. evangelij pravi v neki primeri med drugim: prosil ga je kruha, in dal mu je kamen; enako si je mislil Boštjan, prosil sem barona Streusandbüchse cekinov in poslal mi je opeko! Bil je vsled tega zeló potrt, pa trpelo je to le en teden, ker tolažil se je, da vsi „véliki“ duhovi so mnogo zaničevanja pretrpeli, predno so se do zaželenega vspeha popeli: kako se je Schillerju hudo godilo, predno je v Jeni svoje mesto zavzel; Shakespeare tudi ni v začetku svojega dramatiškega početja kaj preveč dobrega poskusil in sedanjega cesarja Napoleona je ves svet po svojej drugi poskušnji v Boulogni za norca razglasil, in vendar že zdaj skoraj 20 let čiča na najkrasnejšem prestolu tega sveta. Ni se treba prehitro ostrašiti dati! Se vé, taka se ne zgodi vsaki dan, taki so redki kakor lord Byron, ki o sebi pravi, ko je bil še komaj 20 let star: „ko sem zvečer legel, nihče me ni poznal, zjutraj, ko vstanem, bil sem slaven po celem svetu.“ — Da bi jaz legel in se pisal Boštjan Nebodigatreba, in da bi me v jutro, ko vstanem, ves svet nagovoril: dragi Boštjan Vsemusvetutejetreba — premišljeval je zarad sv. Roka opeke Nikodem — bilo bi krasno, vzvišeno — ali meni so muze kakor Schiller-ju in Shakespeare-u pot do slave s trnjem nastlale. Ni se zmotil v tej zadevi Boštjan,

kajti godilo se mu je skoro v vseh literarnih početjih, kakor da bi se bilo v resnici vseh 9 muz proti njemu zaklelo in zarotilo z namenom, preganjati ga kakor furije v starogrškem gledišči. Dobil je namreč eden že davno jako znanih slovenskih skladateljev v Ljubljani štipendijo za umetnike, ktera se vsako leto na Dunaji razpisuje. Poskušal jo je lani tudi Nikodem dobiti, kajti ni mala stvar 4 do 600 gold. k svojim 315 gold. prišteti, — zbral je vsa svoja „dela“ (z večine je imelo vsako le 3 do 30 strani): „izdihljaje“, balade, romance, epopeje, igrokaze itd. in poslal jih je v debelem paketu po železnici kot navadno voznino (Frachtgut) — po pošti bi bil moral preveč plačati — umetniškemu odboru na Dunaj, kteri je imel štipendijo oddati, tolažívši se, da ta vendar ni iz samih baronov Streusandbüchsev sestavljen. Spet je čakal cele kvatre rešitve svoje prošnje; spet je skoro že umetniške štipendije popolnoma pozabil; spet mu nenadoma neko dopoldne isti pismonoša paket prinese in recepis za podpis pomolí; spet se mu od straha in upa roka trese, kajti bila mu je rešitev prošnje od dunajskega umetniškega odbora nazaj poslana; spet je po sobi hitro sèm ter tjè koračal, premišljaje, kdaj bi to morebiti spet Pandorino škatljo odprl? toda s trdnim namenom, ne več v Salamonovi kavarni potrebovati zdravilne pomočí gosp. Finca. — Poldne že na turnu sv. Miklavža bije, zdaj mrtvobledi, zdaj pirhasto rdeči Boštjan naglo z desnico, ki se mu trese kot šiba, pečate odtrga in pogleda hrbet svoje prošnje, kjer so navadno rešitve (Erledigungen) napisane, — ali v tem mahu jo že na drobne kosce raztrga in kot besen po njih z velikimi zimskimi okovanimi čevlji teptá renčeč: prokleti švabski odbor! kajti nobene besede ni bilo na hrbtu prošnje napisane, nego za vso rešitev bilo je po celi strani potegnjeno s tesarskim rdečilom strašno „!“ znamenje klicanja (Ausrufungszeichen). Sv. Roka opeka in dunajsko „!“ so bile „na videz“ res velike blamaže, — al — mislil si je Nikodem — Napoleon se je tudi le na videz 2krat blamiral v Strasburgu in v Boulogni in postal je le vendar imperator — toraj se ne sme obupati!

Vse načine je vpotrebljeval, da bi bil svoj namen: literarno slavo in bogastvo dosegel. Pri vsakem „delu“ je dal odzad z neznano pritlikavskimi črkami („mit Perlschrift“ kakor je sam rekel) natisniti, da bi bil komaj mogel človek z drobnogledom brati: „Vsi čisti dohodki se imajo za dobrotne namene obrniti.“ Pa tudi to ni pomagalo. Dajal je svoja dela po večkrat pod drugimi naslovi natiskati; tako „stille Seufzer eines krainischen Barden“ so prišli ni dolgo temu na svitlo pod naslovom „lyrische Ergüsse von den Höhen des Golovz“ (lirične pesmi z Golovca itd.). Imajoči v rokah nove izdihljaje z Golovca, vprašam ga, ko sem ga neki popoldne za lemenatom srečal, kaj je temu početju vzrok, kaj vendar misli s tem doseči? — Vidiš dragi prijatel — odgovorí Boštjan — vzel sem si za izgled svojega slavnega rojaka, učenega dr. Kluna; on je postal po tem vsemu nemškemu in slovanskemu svetu slavno literarno znan, postal je bogat in imeniten, povsod ga častijo in mu kadijo, ker je nekoliko slovstvene baže večkrat prekuhal in v raznih podobah na svitlo dal; vidiš, jaz imam morebiti veči zapopadek o bulgarski literaturi, nego ga ima on o slovenski in o njenih odnošajih proti drugim južnoslovanskim, pa pobral je nekaj materijala med našimi dunajskimi dijaki o slovenščini, dejal ga je v svoj literarni kotel in poslal kot razpravo o naši literaturi v rusko „Besedo“. Ves literarni svet slovanskega plemena, ki šteje čez 60 milijonov, ploskal mu je, da on prvi med vsemi Slovenci tako dobro ruski — prihodnji jezik vseh Slovanov (?) — piše, ko je v resnici le nemški pisal. Tisto razpravo je kmalu pozneje spet v kotel dejal in prekuhal in prišla je kot čisto nova razprava v „Oesterreichische Revue“, iz ktere jo je dal spet malo okrtačeno in novo pobarvano v posebni knjižici za popolnoma novo delo na svitlo, in ako se ne motim, gledala je ista razprava kot izvirna in čisto nova v talijanskem jeziku v „Crepuscolo“ in v francozkem v „Revue de Génève“ beli dan, — ali sem zadnja dva lista prav zadel ali ne, ne vem, kajti ne znam niti italijanskega niti francozkega itd. Dalo bi se še marsikaj pripovedati. Jaz pa, kamor se obrnem, pri vseh enakih poskušnjah imam samo nesrečo, namesti slave in bogastva dobivam le „!!!“ in pa opeko; moj slavni rojak je postal že mladeneč v Padovi doktor modroslovja, jaz pa že 25 let po vseh nemških vseučiliščih svoja dela pošiljam, da bi me kje častno promovirali, pa sem le vedno „doktorand philosophiae“! (Dal. prih.)

Striček Dobersvet.

Čez hude čase toži
Zdaj skoraj celi svet,
Vendar vesele kroži
Naš striček Dobersvet.

Izbral si je ženico,
Je ko violčen cvet,
Vesel ko z golobico
Živí stric Dobersvet.

Si hišico je zgradil
Na zali solnčni hom,
Krog drevja si nasadil,
V zavetji ima dom.

Pod lipo klop in miza,
Povsod se vidi red,
Kar ljubi ženka Liza
In striček Dobersvet.

Prijetna je stanica,
V kotiči lep oltar,
Lesena postranica,
Neprecenljivi dar.

Na-njo preljube svira,
Ko noč objame svet,
Da slavček se ozira,
Kje stric je Dobersvet.

Približa se nedelja,
Pokrije svoj klobuk,
Srce se mu zasmeja,
Ko zgrabi za poruk.

U starošegni halji,
Za božjo slavo vnet,
Prot' cerkvici gré zali
Naš striček Dobersvet.

Vse hčerke in pa sine
Je davno že oddal,
Namnožene rodbine
Bi skoraj ne poznal.

Njegovo godovanje
Je za ves mlaji svet
Največe radovanje
Pri stricu Dobersvet'.

Z lahkó nogó priskače,
Unukov obiskat,
Donaša jim igrače,
Prigodbe pravi rad.

Od petja in ljubezni,
Preblagih mladih let,
In kaj prestal železni
Je striček Dobersvet.

Vsa srenja ga spoštuje,
Dobrotnika sirot,
Nesrečnim stan zlajšuje,
Nevednim kaže pot.

Mu ni za prazno slavo,
Ni nikdar prenapet.
Le ljubi mir in spravo
Želi stric Dobersvet.

On vinca ne sovraži,
Prijatelj je zdravic,
Zapoje rad pri glaži,
Od vinskih jo goric.

Če z delom se otrudi,
Diší mu vsaka jed,
Je zdrav, da vse se čudi,
Naš striček Dobersvet.

On pravi: „Bog me vari,
Jaz Tebi se zročim,
Zato me ne udari,
Če dobre volje sim.“

„Odloži mi selitev,
Da star bom ko moj ded“ —
S tem sklene sploh molitev
Naš striček Dobersvet.

Berači nevošljivi,
Skopuhi lakomni,
Lenuhi strasti živi
Vam radost znana ni!

Vse graje se znebite,
Naj on vam bo izgled,
Odslej takó živite
Ko striček Dobersvet!

V. Kurnik, stolar v Ljubljani.

Dopisi.

Iz doljnjega Štajarja 12. dec. — Nevolja pri nas je velika, da se bodo neki imena duhovnikov in krajev v šematizmu škofije naše po ukazu gosp. knezoškofa dr. Stepischnegga tiskala po nemški pisavi. Enkrat tako, drugikrat tako! Pod Belkredijem s slovenskim pravopisom, kakor se spodobi slovenskim ime-

nom, zdaj pod Beustom vse z nemško pisavo! Gospod knezoškof so enkrat rekli, da niso „slovenski“ škof, ampak katoliški. Vprašamo jih: ali katoliški škof mora biti nemški? Po našem mnenji mora pravica povsod tudi biti prvo geslo škofovo, in pravica Slovenca ne sili v nemško, pa tudi Nemca ne v slovensko opravo. Pustite vsacemu, kar je njegovo!

Iz Vélikovca na Koroškem. ⸸ — Zadnji, tako imenovani „Nikolajski“ sejm, je bil kakor vselej, tako tudi letos zeló obiskan, pa je tudi eden najimenitnejših koroških sejmov. Živine se je veliko dognalo in tudi dosti prodalo, posebno volov, čeravno je cena bila visoka, ker letos krme ne manjka. Tudi žito ni bilo posebno dober kup. Da tudi ta sejm ni pretekel brez pretepov in druzih nerodnosti, to je pa žalibog tudi resnica! — Nadjali smo se, da se tudi v Vélikovcu napravi telegrafna štacija, kajti iz Trsta je naši županiji došlo vprašanje: ali je tù za to napravo dosti prostora? Ko je pa ta odgovorila, da ga je, ako se najmanj za 6 let telegrafna štacija napravi, ni zdaj ne duha ne sluha več o telegrafu. — V okolici pliberški je skoro ena cela vas pogorela in to prav po nemarnosti; ljudje so brez strehe in živeža.

Iz Gorice 12. dec. = Hvala Bogu, da večina Goričanov in deželanov naših ima še toliko poštenega katoliškega duhá v sebi, da ne tuli z volkovi v judovskih in enacih časnikih, kterim so cerkvene pravice v zavetji konkordata in pod varstvom duhovščine najhuji trn v pêti: zakon je takim ljudem navadna „španovija“, duhoven pa je ljudski šoli prava slana, ki v njih morí svoboden napredek. Tako trobijo zdaj nemški liberalci in oni, ki slepi za njimi gredó — žalibog, da so tudi med njimi Slovenci, ki še tega ne čutijo, da — kar se tiče šol — konkordatoborci tepó le po konkordatu na videz, ubiti pa le s tem hočejo slovanstvo. V obče je moja misel to: Ne skrunite čutja slovanskega, svetinj narodnih, ne cepite tujk na domače drevó! Po enem kopitu se ne dá stvariti ves svet. Na eni strani nam protivniki ne privoščijo našega jezika, da bi po njem dosegli potrebno nam omiko in oliko, in nas tako v eno mer tlačijo v jarm sužnosti, od druge straní pa nam silijo svoboščine, za ktere ne maramo. Ali ni to grozovito nasprotstvo? — Po tem ugovoru naj prestopim do tega, da „Novicam“ povem, da duhovščina naša vsa je poklonila ljubljenemu svojemu višemu pastirju svetlemu našemu velikemu škofu in knezu dr. Gollmajer-u zahvalnico, da so se v vrsti druzih škofov krepko potegnili za pravice cerkvene po smislu konkordata, in da so milostljivi knez radostno sprejeli to zahvalnico, ker jim je znamenje, da se ž njimi popolnoma vjema vsa duhovščina. Vrh tega je pa tudi čez 700 veljavnih Goričanov, hišnih gospodarjev, višjih plemenitnikov, trgovcev in druzih spoštovanih meščanov, iz druzih krajev Goriškega pa 6246 hišnih gospodarjev, med njimi 43 županij, v vsem skupaj tedaj 7550 gospôski zbornici na Dunaj poslalo prošnjo za obveljavo konkordata. Da bi bili dali vsem osebam omenjenih rodovín podpisati to peticijo, nabrali bi bili lahko najmanj 70.000 podpisov. — Naj vam konečno še naznanim to, kar je „Domovina“ povedala v svojem poslednjem listu zarad železnice čez Predél, ker bode Vas Kranjce, ki se tudi potegujete za železnico, zanimivalo. „Domovina“ piše: „Zastran železnice čez Predél (na Gorico in skoz Dol na Trst) so prenesli časniki te dni novico, da je tehnično-vojaška komisija, ki je ni davno vso črto prehodila in v strategičnem oziru presodila, izrekla, da se lahko izpelje; našla je še celó nekaj zlajškov, po kterih se tudi stroški za nekoliko znižajo. Iz Kobarida mislijo potegniti stransko črto v Čividad in od tod se ima izpeljati ena veja na Karmin, druga na Videm do sedanje južne železnice.“

Novomesto 14. dec. ⸸ — 8. dan t. m. imeli smo besedo v tukajšnji čitalnici. Domoljubne gospodičine so pele nekoliko pesem, in ako pomislimo, da je to začetek, moremo nje in gosp. Kravsa pohvaliti, ki posel pevovodja nevtrudljivo opravlja in si lepo prizadeva, da povzdigne petje domače. Predstavljala se je pri tej besedi tudi znana gluma „Na mostu“, v kteri so gospodje in gospodičine svoje naloge vrlo dobro izvrševali; posebno pa se je odlikoval tukajšnji domoljubni trgovec in reditelj našega gledišča gosp. K..... kot Grablovec, ki je sè svojo naravno komiko neprenehan smeh izbujal. Dvorana bila je gledalcev vsa polna in prav vesel večer so nam napravili naši domoljubi s to prav v naglici skovano besedo. Naj pri tej priliki rečemo, da je pomanjkanje novih pevskih zborov zeló občutljivo in težko pričakujemo že davno oznanjene izdaje čitalnične pevske zbirke, ktero je v svojem času gosp. Vojteh Valenta obljubil. — Društvo sv. Mohorja se je, ako v njegov koledar pogledamo, en malo razširilo v tukajšnem mesticu, vendar pa, če na dolensko stran pogledamo, v raznih duhovnijah še premalo društvenikov najdemo, in vendar se to društvo vsemu prostemu ljudstvu in posebno staršem, kteri želijo svojim otrokom podučne, pobožne, dobrokupne knjige v roke dajati in tako njih blagoćutje buditi, more po vsej pravici gorko priporočati. Želeti bi bilo tedaj, ako se število društvenikov sv. Mohorja na Gorenjskem primerja sè številom na Dolenskem, da bi se v tem oziru od tiste straní, ki je najbolj pristojna, to blago reč pospeševati, v nekterih krajih en malo več zgodilo.

Novomesto. *(Iz odbora čitalničinega.)* Poziv. V zmislu §. 18. pravil národne čitalnice tukajšnje naznanja se, da v namen volitve novega predsednika in odbora bode 29. decembra tekočega leta ob 2. uri popoldne v dvorani omenjene čitalnice občni zbor, k kteremu so uljudno povabljeni vsi častiti gospodje društveniki.

Mohar, predsednik.

Iz Kranja. *(Vabilo k dobrodélni besedi v čitalnicî kranjski v nedeljo 22. dne decembra t. l.)* Program: 1. „Prolog.“ 2. „Na horáh.“ 3. „Caprice sur des airs bohémiens“ pour piano, par Jules Schulhoff. 4. „Večerna.“ Čveterospev od Riharja. 5. „Strunam.“ Samospev za glasovir od Jenko-ta. 6. „Ženici.“ Čveterospev od Jelen-a. 7. „Kdo je mar?“ Veliki zbor slovenski od dr. B. Ipavca. Potem: „Vdova in vdovec.“ Šaloigra v enem djanji; poslov. dr. Janez Bleiweis. Čisti dohodki te veselice so namenjeni za nakupovanje blagá, iz kterega milosrčne gospé in gospodičine delajo zimsko obleko za ubogo šolsko mladino, ktera se bo potem na dan sv. Štefana ob 11. uri dopoldne v čitalnični dvorani slovesno obdarovala. V ta namen je vstopnina za vsako osebo stavljena na 30 soldov, pa hvaležno se sprejme vsak veči dar. Začetek ob 8. uri zvečer.

Odbor.

Iz Ljubljane. Saj so med Nemci vendar še nekteri narodnosti druzih narodov pošteni ljudje, ki se držijo kristijanske zapovedi, ktera veleva, da „ne delaj drugim, česar ne želiš sebi.“ Dobro dé človeku v sedanjem času, ko se od vseh straní „na zid pritiskajo“ Slovani, ako sliši možato besedo, kakor se bere v 49. listu „Reforme“, ktera zavrača pretiranost grofa Antona Auersperga, ki je unidan, kakor so „Novice“ že omenile, v gospôski zbornici obžaloval, da se vsi narodi avstrijski niso ob pravem času in še bolj ponemčevali. „Reform“ grofu, ki tako rad med svobodnjaki zvonec nosi, v tem listu tako tehtne levite bere, da predrznega svojega govora, kteremu je „gospôda“ v

zbornici ploskala (!), pač ne more vesel biti; kajti v svesti si je lahko, da ogromni večini avstrijskih narodov je „Reform“ iz srca govorila. Žal nam je, da nam danes prostora manjka, od besede do besede svojim bralcem povedati Reformine dokaze, da „ni ne pravično, ne pošteno, ne svobodoljubno, narodom ropati to, kar jim je po Bogu natura dala. Le trinožke države so delale in še sedaj delajo tako. To še nikakor ni pravo in pravično svobodoljubje, ktero se le v pesmih glasí (grof Auersperg je pod imenom „Anastazija Grüna“ veliko svobode na papir djal), pa v djanji pogačo svobode le sam sebi in svojim ljudem peče. Avstrija mora biti enako pravična mati vsem narodom; to je njen poklic, in le, če spolnuje to nalogo, more Avstrija obstati.“ Po tem „Reform“ dokazuje, da grof Auersperg zgodovino avstrijsko pači, ako misli, da je za Avstrijo kedaj čas bil, izroditi svoje narode, in da tudi luteranstvo bi jej ne bilo pomagalo doseči ta namen. Nemški narod nima naloge, da bi druge narode požrl; omikonosna naloga mu je ta, da delí drugim narodom, kar on več zná ali vé; to naj si jemljejo drugi narodi za-se in obdelujejo potem v svojem jeziku. Kdor drugim narodom jemlje njihov jezik in njihovo narodnost, ta greši zoper pravico in svobodo, zoper naturo, zoper zapoved Božjo, in doprinaša grozovito hudodelstvo umora narodov (verübt das scheussliche Verbrechen des Völkermordes).“ Menda ima nemškutarski „Grossmeister“ dosti na tem, kar mu je „Reform“ povedala. Prihodnjič prinesemo celi njen sestavek.

— *(Družba zdravnikov kranjskih)* je prejela od deželnega odbora vabilo, naj pové, kako in kaj misli o tem, da se odpravi najdenišnica (Findelhaus), to je tista naprava, po kteri se nezakonski otroci jemljejo v deželno skrb, in kako naj bi se prestrojila porodnišnica. Družba zdravniška si je izvolila odsek iz gospodov dr. Valente, dr. Gausterja, dr. Karola Bleiweisa in kirurga Jansekovića, da na tanko prevdari to stvar in družbi potem predlaga svoje nasvete. Odsek, ki si je za svojega prvomestnika izvolil dr. Valento in za poročevalca dr. Gausterja, je tako dobro rešil svojo nalogo, da je družba v svojem občnem zboru pritrdila enoglasno njegovim nasvetom, ki obsegajo to-le: 1) Najdenišnica se popolnoma more odpraviti še le tedaj, kadar se ustanovijo izrejališča za zapuščene nezakonske otroke; 2) prenaredba najdenišnic v smislu človečanstva, pravice, pravednosti in varčnosti pa je neobhodno potrebna; 3) ta prenaredba naj se deloma brž izvrší, deloma pa potem, ko se bodo državljanske postave zarad nezakonskih otrók vredile po zahtevah pravice in sedanjega časa; 4) porodnišnica naj ostane, pa se prenaredí zarad sprejemanja nosečih žensk po istih pravilih, ktere veljajo za bolnišnico sploh. — Nadjamo se, da bodo ti nasveti zdravniške družbe dobro gradivo našemu deželnemu odboru.

— V poslednji magistratni seji, v kteri so se prevdarjali stroški in dohodki mestni za prihodnje leto, da po tem prevdarku pridejo v občni zbor mestnih odbornikov, je g. Horak pozornost na tistih 10.000 gld. obrnil, ki jih za leto in dan mesto plačuje za plinovo (gazno) svečavo. To so silni stroški, ker skor pol gold. pride na vsacega Ljubljančana za gazno svečavo. To svečavo pa podražuje to, da se podvzetnikom mora svečava plačevati v srebernem denarji, tedaj na bankovce še ažijo. Skupščina je na predlog Horakov sklenila, naj magistrat pogleda dotično pogodbo in potem sporoča v mestnem zboru. — V tej seji je bilo tudi naznanjeno, da se je v neki ljubljanski štacuni prodajal cuker, po kterem so ljudje, ko so mlečno kavo pili, zboleli; ta cuker je na videz precej lepo bel, al če se stopí v vodi, postane voda črnikasta. Sklenjeno je bilo, da se ta važna stvar na tanko preišče.

— Po sklepu Njih Veličastva cesarja od 5. dné t. m. je dovoljena družba akcije, ktera bo kranjskim kupcem in obrtnikom posojevala denar. Imé je tej družbi „ljubljanska obrtnijska banka“. Na čelu jej stojijo Aleks. Dreo, J. Lukman, V. Hansel, R. Janežič, J. Hauffen, Alb. Samasa in drugi.

— 5. in 6. dne januarja je v redutni dvorani zbor kranjskih rudarjev; začne se zbor ob 9½ uri dopoldne.

— Za svetovalce knezoškofijskega konsistorija so imenovani prečastiti gospodje dr. Jan. Gogala, ravnatelj Alojzijevišča, M. Pogačar, škofijski kancelár, in pa prof. Zamejec. — Gosp. prof. Brodnik je za vereučitelja na gimnaziji kranjski potrjen.

— Spet smo imeli hudó steklega psa v Ljubljani, ki je mnogo psov popadel, pa menda tudi nektere ljudí napadel; zato so spet vpeljani ukazi, kakor jih postave velevajo. Da se steklina pogostoma ponavlja (lani so celo leto na Dunaji imeli to nadlogo), izvira odtod, ker se vedoma ali nevedoma ne pobijejo vsi psi, ki so bili popadeni po steklih.

— *(Iz narodne čitalnice ljubljanske.)* Čitalničin odbor je v poslednji svoji seji sklenil, da vsled družbinih pravil bode letni zbor 26. dne t. m. (na dan sv. Štefana) v dvorani čitalničini. Po predsednikovem ogovoru je program občnega zbora ta-le: sporočilo tajnikovo, sporočilo blagajnikovo, nasvéti posameznih družbenikov, volitev predsednika, blagajnika in vseh druzih odbornikov. Začetek zbora je ob 11. uri dopoldne. — Vsi družbeniki se vljudno vabijo v zbor.

— *(Naznanilo o delitvi oblek siromaškim šolarčkom in šolaricam.)* Blagodarnost visokodušnih dobrotnikov in dobrotnic je letos gospém in gospodičinam čitalniškim toliko v gotovem denarji in v blagu podarila, da jim je bilo mogoče napraviti zimne obleke 53 ubozim fantičem in 37 deklicam, ki v šolo hodijo. — Delila se bode obleka prihodnjo nedeljo ob 11. uri predpoldne v čitalnični dvorani. Prečastiti generalvikár gosp. Anton Kos, v to naprošeni, bojo delili darove. Vstop je vsakemu prost.

— *(Še en „kuriosum.“)* Nekdo je v sobotni „Laibacherici“ naši drobni opazki v poslednjem listu, da se je seja znanstvenega društva umaknila godbi, očital v velikem „leitartikelnu“, da „šepa na obéh nogah.“ Da ostanemo pri jeziku pisateljevemu, rečemo le to, da po takem „Laib.“ leitartikel šepa na štirih, kajti tudi za krajnsko deželo zgodovinskovažno svečanost, kakor je bila v spomin Zriniju v Zagrebu, primerjati z godbo filharmonično, to se pač pravi šepati na vseh štirih!! Ta primera pa šepa še tudi o tem, da noben deželni poslanec ni za vsaki dan priklenjen v sejo; ako so tedaj trije ali štirji šli za par dni v Zagreb, to ni zaprečilo zborovanja ostalim drugim, in če je večina zborova (takrat nenárodna) pritrdila, da prestane zbor za par dni, morala je više ceniti Zrinskovo svečanost, kakor jo ceni „Laib.“ pisatelj, ki jo v svojem nemškokulturnem ponosu imenuje „Festgelage“! Je li pisatelj morebiti s spominom na Zagreb hotel „rahlo“ denuncirati naše patriote, ki so šli v Zagreb? Ako je to nameraval, tolažimo ga s tem: „Bange machen gilt nicht.“

— Zavoljo božičnih praznikov je prečastiti gospod Lovro Pintar že pretekli teden zapustil državni zbor in prišel domú.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

V zbornici poslancev dunajskega državnega zbora je denarna poravnava z Ogri dodelana, in ž njo je zapečaten dvalizem in to z veliko večino glasov, ker le 31 poslancev (med njimi večina Slovencev, Tirolcev in nekoliko centralistov) je glasovalo proti, 123 pa za dr. Bergerjev nasvet, s kterim je bil nasprotni Pergerjev predlog zavržen, ki je kakor bomba nenadoma padel v zbornico poslancev in je ministre in njih zagovornike tako omamil, da je bil strah velik, da ne bi odkljenkalo zaželeni finančni ogerski spravi. Obveljal je po takem predlog večine, ki se tako glasí: „Vlada naj, brž ko je mogoče, zboru predloží postave, po kterih bi se dale v red spraviti denarne homatije neogerskih dežel.“ Na to je poslanec Skene, ki se je najkrepkejše vpiral bremenom, ktera se po tej spravi naložé neogerskim deželam, izdihnil te-le besede: „Res, lepo darilo prinesemo zdaj svojim volilcem za božične praznike domú: za vašo zvestobo, vaše žrtovanje, vašo udanost bodete v prihodnje četrtino več plačati imeli, kakor vaši davki zdaj znesó.“ Res, da vsi ministri in poslanci so v svojih govorih odločno rekli, da čutijo, da na naše dežele po tej spravi pridejo toliko veča plačila, kolikor so jih Ogri od sebe odvalili; al v eno mer so to trdili, da zdaj ni nikakoršne druge poti iz zadrege, ker Ogri ne dadó več, in če ne privolimo v to, kar zahtevajo oni, se razdere vsa sprava; obetal je tudi finančni minister, da se bo dalo tudi pri nas še vse poravnati tako, da nam ne bojo naša bremena pretežka in da odvrnemo veliko nesrečo, ki nam žuga, ako pride država na kant (bankerot). Škoda, da se je finančni minister sprehajal le v lepih obljubah, da pa ni djanske poti naznanil, po kteri se bo denar dobil, da se poravná primankava od najmanj 53 milijonov gold., ki ostane konec prihodnjega leta, — od kodi se bo dalje to vzelo, kar navalijo Ogri na naše dežele več, kakor so dozdaj in so to že težko nosile, — in kaj bode, ako morebiti še tega ne bojo mogli ali ne bojo hotli poredoma plačevati, kar so zdaj na-se vzeli? Vsa ta tehtna vprašanja niso rešena — in s temi bridkimi občutki stopi Avstrija v novo dôbo — v dôbo razcepljenja na dvoje — v dvalizem! Bog daj, da se ne spolni, kar se bojimo in kar se dvalizmu nesrečnega prerokuje! in tej želji „Bog daj!“ mora vsak državljan, ki Avstrii dobro želí pritrditi, kajti državni bankerot neizmerna bi bila nesreča, ki bi zadela vsacega, kdor kaj ima, kakor je to bilo 1811. leta. — Kmalu pridejo ti sklepi zbornice poslancev v sklep zbornici gosposki; gotovo je, da tudi ta sprejme sklepe „magjarske sile“, kakor je sprejela prenarejeno ustavo. Pravijo, da že te dni se bojo razglasile vse postave o novi ustavi, po cesarju potrjene, in da brž potem se volijo poslanci v delegacijo, ki se bo z ogersko delegacijo pogala o skupnih zadevah, in ob enem se neki bojo za našo polovico volili novi ministri iz nemške večine državnega zbora; ko bode državni zbor ministerstvu še pravico dal davke razpisati do 1. majnika prihodnjega leta, pa se bode 21. dne t. m. državni zbor odložil za nekoliko tednov in se v prvi polovici januarja meseca zopet snidel. O sklicu deželnih zborov ni duha ne sluha. — Za národno večino v hrvaškem deželnem zboru se slabo kaže. Magjaronska sila je tolika, da celó v Zagrebu so odstopili narodni možje od volitev, ker ni upanja izvoljenim biti! Take dogodbe dvalizmu na Hrvaškem pač ne prerokujejo dolzega životarenja. — Poročnik avstrijske vlade Crivelli se je podal v Rim, da se pogovorí s papežem zarad konkordata. — Magjari imajo celó svojega boga, kajti, kakor „Magjar Ujsag“ piše, naredili so si svoj „oče naš“, ki se tako-le glasí: „Da bog ogerski našo volitev blagoslovi, odkrimo se in molimo: Ludevik Košut, veliki rodoljub, ki si v deželi prognanstva, sveti naj se tvoje ime poleg vsacega druzega temnega imena; pridi k nam tvoje, narodeizveličalno kraljestvo; zgodi se tvoja postavna volja kakor po vsem svetu, tako tudi pri nas na Ogerskem; daj nam danes pred vsem naš vsakdanji kruh in pa svobodo; odpusti onim, ki so te brez sodbe obsodili, kakor mi odpuščamo onim, ki grešijo zoper tebe in nas, ker se z nami ne združijo; ne pelji nas v skušnjavo, temuč odreši nas od vsega hudega. Amen!“ Ako se zgodí, kakor Košutovci želijo, poleg tega pa še na noge pride Perczelnova „narodna magjarska armada“, potem se bo še le prav očitno pokazal sad dvalizmovega semena! Al mi verujemo trdno, da je Bog v nebesih, ki je pravičen in ki ne bo pogubiti dal nobenega naroda v Avstrii, in da potem še le bo mir in sreča v Avstrii. — „Primorec“ piše, da v Trstu se že delajo priprave za sprejem trupla cesarja Maksa. Sredi meseca januarja ga pripelje admiral Tegethof v Trst. Iz ladije ga nesó mornarski častniki v cerkev sv. Jušta, kamor ga bodo spremljali duhovniki, vojaške in civilne gosposke. Od ključa S. Carlo do sv. Jušta bo vsa pot s črnim suknom pogrnena. Med tem sprevodom bode zvonilo po vseh cerkvah in pokali bodo kanone. V cerkvi sv. Jušta, ktera bo vsa s črnim suknom opredena, bode črna maša. Cesar bo ležal na mrtvaškem odru v cerkvi, in po maši ga bodo lahko hodili ljudje gledat. Drugo jutro ga odpeljejo s posebnim vozovlakom na Dunaj, in na vseh železničnih postajah od Trsta do Dunaja bodo vihljali črni prapori. Tudi presvitli cesar in cesarska rodbina pride v Trst udeležit se te žalostne slovesnosti. — Njegovo Veličanstvo cesar je dovolil, da se ustanoví v Poreču kmetiško društvo. — Huda zima se prerokuje; pravijo, da nimajo letošnji zajci tako goste in debele kožuhe kakor 1828. leta, ko je bila silna zima.

Listnica vredništva. G. M. C. na D: Prejeli; prelepa hvala! — Gosp. B. na R: Po naših mislih je najbolje, da kar najmanj govorimo o pr. kamorkoli, in ker pri nas res ni sila, da bi o tem ljudí veliko podučevali. Mislimo, da po vsestranskem prevdarku se bote zložili z našim mnenjem. — Gosp. J. P. v M: Z naznanilom smo prejeli dopis, ki se gotovo natisne drugi pot. — Gosp. K. v Solk: Prepozno, natisne se prihodnjič. — Gosp. B. v C: Prepozno.

Žitna cena

v Ljubljani 14. decembra 1867.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 6 fl. 60 — banaške 7 fl. 20. — turšice 4 fl. — — soršice 5 fl. —. — rží 4 fl. —. — ječmena 3 fl. —. — prosa 3 fl. 20. — ajde 3 fl. 20 — ovsa 2 fl. —. — Krompir 1 fl. 60.

Kursi na Dunaji 17. decembra.

5% metaliki 55 fl. 85 kr. Ažijo srebra 119 fl. — kr.
Narodno posojilo 57 fl. 60 kr. Cekini 5 fl. 75 kr.

Loterijne srečke:

V Trstu 11. decembra 1867: **80. 40. 10. 46. 46.**
Prihodnje srečkanje v Trstu bo 21. decembra 1867.

V Gradcu na Dunaji } 14. dec. 1867: **3. 54. 44. 79. 58.** **3. 26. 24. 90. 30.**
Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 30. decembra.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.